

Modlitwa za zmarłych – dzieło chrześcijańskiej miłości
 Konspekt katechezy dla uczniów szkół ponadpodstawowych
 do wykorzystania w okolicach wspomnienia Wszystkich Wiernych Zmarłych
 (2 jednostki lekcyjne)

Cele katechezy:

ogólny: katechizowany ma poczucie odpowiedzialności za życie wieczne własne i zmarłych;

operacyjne:

- uczeń posiada wiedzę na temat stanu, jakim jest czyściec;
- w oparciu o przykład o. Stanisława Papczyńskiego kształtuje w sobie wrażliwość na potrzebę modlitwy za zmarłych cierpiących w czyśćcu jako wyraz chrześcijańskiej miłości;
- potrafi poprzez wybór odpowiednich treści biblijnych i liturgicznych wyrazić swoją pobożność odnośnie do prawd ostatecznych.

Stosowane metody: praca w grupach (pierwsza jednostka lekcyjna), celebrowanie liturgiczne (druga jednostka lekcyjna).

I. Przebieg pierwszej jednostki lekcyjnej – przygotowanie do celebrowania liturgicznego

Przebieg katechezy	Czynności uczniów	Uwagi
<p>Czynności wstępne:</p> <p>1. Modlitwa: <i>Wieczny odpoczynek...</i></p> <p>2. Sprawdzenie obecności.</p> <p style="text-align: center;">Wprowadzenie</p> <p>3. Katecheta wprowadza w temat lekcji podobnymi słowami: Przeżywaliśmy w ostatnich dniach Uroczystość Wszystkich Świętych oraz następujący po niej Dzień Zaduszny, w którym w szczególny sposób staraliśmy się pamiętać o naszych bliskich (i nie tylko), którzy przeszli już przez wrota śmierci, a którzy nie wydoskonali się jeszcze w miłości do Boga i nie mogą się jeszcze cieszyć oglądaniem Go „twarzą w twarz”. Myślę, że nie trzeba przypominać co to jest czyściec (<i>tu można zadać pytanie</i>).</p> <p>Modlitwa za zmarłych, podlegających oczyszczeniu w tym stanie, jakim jest czyściec, jest poniekąd obowiązkiem każdego chrześcijanina wynikającym z miłości bliźniego. Dlatego też będziemy się starać wypełnić ten obowiązek. Wszak sami nie wiemy, kiedy Bóg zechce nas odwołać do siebie i czy sami takiej modlitwy nie będziemy potrzebować.</p> <p style="text-align: center;">Rozwinięcie</p> <p>4. Wskazanie na osobę o. Stanisława Papczyńskiego, jako krzewiciela tej formy pomocy zmarłym, jaką jest modlitwa w ich</p>	<p>Podejmują modlitwę</p> <p>Sluchają</p> <p>Odpowiadają na pytanie</p> <p>Jeden z uczniów czyta odpowiedni fragment (<i>patrz: aneks nr 1</i>),</p>	<p>Uwaga ogólna: należy zadbać o dyscyplinę czasu, ponieważ lekcja wymaga maksymalnej uwagi i zaangażowania ze strony uczniów</p> <p>Ta część lekcji ma zobrazować konieczność modlitwy</p>

<p>intencji.</p> <p>Po lekturze tekstu (<i>aneks nr 1</i>) nauczyciel w kilku zdaniach nawiązuje do postaci o. Papczyńskiego (należy wskazać, że była to postać z XVII/XVIII w., pierwszy męski zakonodawca, który założonemu przez siebie zakonowi dał jako jeden z celów modlitwę za dusze w czyśćcu cierpiące). Następnie pyta uczniów o to, co zrozumieli i zanotowali. Jako konkluzję, w nawiązaniu do tematu lekcji, można użyć cytatu z tekstów o. Papczyńskiego: „Modlitwa za dusze w czyśćcu cierpiące to dzieło szlachetnej miłości”.</p> <p>5. Podział na grupy. 6. Przydział materiałów. 7. Określenie i wyjaśnienie zadania oraz jego celów: Gr. I Zredagowanie wprowadzenia; Gr. II Wybór kolekty; Gr. III Wybór czytania; Gr. IV Wybór Ewangelii; Gr. V Ułożenie wezwań do modlitwy powszechnej.</p> <p style="text-align: center;">Podsumowanie</p> <p>8. Po zakończeniu przygotowania katecheta sprawdza wyniki pracy i w oparciu o nie podejmuje dialog: A) Komu możemy pomóc przez naszą modlitwę? - zmarłym, którzy podlegają oczyszczeniu. B) Co nam może uświadomić ta modlitwa? - że my kiedyś też umrzemy; - że możemy pomóc zmarłym w osiągnięciu nieba; - że istnieje duchowa łączność między nami, a tymi, którzy odeszli; - że powinniśmy być stale gotowi na spotkanie z Panem.</p> <p>9. Nauczyciel wyjaśnia dokładniej, jak będzie wyglądała celebrowanie liturgiczna w ramach następnej lekcji.</p> <p style="text-align: center;">Zakończenie</p> <p>10. Zapis notatki do zeszytów 11. Praca domowa: Zachęta do modlitwy za zmarłych (mszy św.) w oktawie Dnia Zadusznego i ofiarowania w intencji zmarłych odpustu zupełnego 12. Modlitwa końcowa: <i>Anioł Pański</i> w intencji zmarłych z rodzin uczniów.</p>	<p>pozostali notują te informacje, które wydają im się ważne.</p> <p>Podejmują pracę: - odpowiadają na zadane pytania; - analizują teksty; - dokonują wyboru tekstu; - wybierają osobę (osoby), które będą na następnej lekcji czytać tekst (teksty).</p> <p>Odpowiadają, zadają pytania.</p>	<p>za zmarłych, zapoznając jednocześnie uczniów z osobą o. Stanisława jako wzoru takiej modlitewnej postawy</p> <p>Zróznicować grupy co do ilości osób w zależności od otrzymanego zadania.</p>
--	---	---

II. Przebieg drugiej jednostki lekcyjnej – metoda celebracji liturgicznej

Celebracja, która przyjmuje charakter nabożeństwa słowa Bożego, ma pomóc we wspólnotowym słuchaniu i przyjęciu tegoż słowa.

W zależności od uznania katechety i uwarunkowań szkoły, nauczyciela oraz uczniów mogą się na nią składać – obok powyższych, opracowanych przez uczniów na poprzedniej lekcji elementów – inne, dodatkowe, jak: procesja, śpiew pieśni, itp.

Należy zadbać o odpowiedni klimat i wystrój sali lekcyjnej (krzyż, świece, Pismo św.).

Przed rozpoczęciem celebracji należy przypomnieć wszystkim uczniom, a zwłaszcza tym, którzy biorą w niej czynny udział poprzez czytanie odpowiednich fragmentów Pisma św. i modlitw, dokładny przebieg celebracji (można go rozpisać na tablicy). Należy także uwrażliwić uczniów na konieczność odpowiedniego zachowania w czasie celebracji, zwracając uwagę na modlitewny charakter lekcji.

Nauczyciel, będąc w centralnym miejscu, inicjuje modlitwę znakiem krzyża, czyta tekst kolekty, ewentualnie Ewangelii, wieńczy całość modlitwą końcową i czuwa nad poprawnym przebiegiem celebracji. Katecheta, wedle uznania, zwłaszcza jeśli jest osobą duchowną, może wygłosić krótkie rozważanie (homilię), po wysłuchaniu przez wszystkich Ewangelii. Jeśli nauczyciel jest osobą duchowną, powinien być ubrany w komżę i stulę, a całość celebracji zakończyć błogosławieństwem.

Aneksy

Aneks nr 1

Orędownik dusz czyścówych

(T. Rogalewski, *Stanisław Papczyński (1631-1701). Założyciel Zgromadzenia Księży Marianów. Inspirator mariańskiej szkoły duchowości*, Lublin-Warszawa 2001, s. 325-327)

Wielki czciciel Matki Najświętszej Niepokalanie Poczętej był także żarliwym orędownikiem dusz w czyścju cierpiących. Ta cecha charyzmatu o. Papczyńskiego, choć nieobecna jeszcze w *Oblatio*, jest bardzo dla jego duchowej postawy znamieną. W ówczesnej pobożności maryjnej, wyrażającej się zwłaszcza w idei „niewolnictwa maryjnego”, łączono ją z Niepokalanym Poczęciem. Wizje o. Stanisława w domu Karskich w Lubocy, w Studziannie i gdzie indziej, przyczyniły się do wprowadzenia jej do tytułu zgromadzenia.

Pielęgnowania idei niesienia pomocy zmarłym wymagały współczesne o. Papczyńskiemu wydarzenia, jak nieustanne wojny Polski z sąsiednimi krajami, a także zamieszki wewnętrzne, które przynosiły obfite żniwo śmierci. Z powodu klęsk żywiołowych, głodu i epidemii ludzie przedwcześnie umierali i często szli nieprzygotowani na sąd Boży. Miłość chrześcijańska kazała o. Stanisławowi myśleć o nich i śpieszyć im z pomocą. W swoich modlitwach schodził w duchu do czyścja i obcował z przebywającymi tam duszami.

Ojciec Stanisław przede wszystkim pragnął opiekować się duszami żołnierzy poległych na polach bitew i modlił się na ich grobach. Uznał też niesienie pomocy zmarłym, zwłaszcza poległym na wojnie i wskutek zarazy (która w owych czasach towarzyszyła wojnom), za drugi cel szczegółowy zgromadzenia. Wszystkich współbraci zakonnych zachęcał do modlitwy i podejmowania wszelkich dzieł miłosierdzia w intencji dusz w czyścju cierpiących. Mówił do nich: „Proszę was, bracia, módlcie się za zmarłym, bo nieznośne męki cierpią”. Słuchający jego kazań byli przekonani, że ilekroć popadał w ekstazę, zawsze miewał wizję czyścja. Bardzo często w swoich napomnieniach do współbraci i w kazaniach do ludu prosił ze łzami w oczach o niesienie pomocy zmarłym, twierdząc, że o wiele większa ich liczba znajduje się w czyścju, niż ludzi na świecie; że ogromnie cierpią, wyplacając się tam sprawiedliwości Bożej. Dlatego wszystkie swoje choroby, cierpienia, prześladowania, których tak wiele znosił, posty, umartwienia i wszelkie inne dzieła pobożne składał w ofierze za dusze

czyścicowe, a swoim braciom przypominał, aby zawsze pamiętali o obowiązku miłosierdzia wobec zmarłych i polecali ich Błogosławionej Dziewicy Maryi Niepokalanie Poczętej, jako najłaskawszej Matce i najłitościwszej Protektorce Dusz Czyścicowych.

W celu przyjscia z pomocą zmarłym o. Papeczyński nakazał współbraciom odmawiać codziennie różaniec i oficjum za zmarłych oraz ofiarowywać za nich wszelkie zasługi, prace, posty, umartwienia i inne dzieła pobożne, aby zostali uwolnieni od nieznosnych kar czyścicowych.

Ojciec Stanisław chciał, aby szczególną troską modlitewną otaczano przede wszystkim umierających i zmarłych współbraci zakonnych. Gdy któryś z nich umierał, kazał wszystkim zbierać się przy nim na głos dzwonu, aby wspierać go ze wszystkich sił modlitwami i polecać miłosierdziu Bożemu. Przełożony powinien – zdaniem o. Stanisława – zapewnić choremu nie tylko pomoc medyczną, ale i wsparcie w osiągnięciu życia wiecznego. Służyć temu miała szczerza spowiedź, pokuta, wyznanie wiary, odpędzanie złych duchów, powierzenie siebie w ręce Boga i spowiednika, pobożne przyjęcie Najświętszej Eucharystii i Namaszczenia Chorych, wzywianie pomocy niebian oraz położenie całkowitej ufności w zasługach naszego Zbawiciela. Należało też pobożnie odprawić zwyczajne modlitwy za konającego, polecając gorąco Bogu jego duszę. Po śmierci ciało jego trzeba było starannie umyć i pochować w ciągu trzech dni, zawiadamiając jak najszybciej o śmierci inne domy zakonne, aby wszyscy mogli wesprzeć zmarłego Mszami św., modlitwami i umartwieniami.

Nabożeństwo do dusz w czyścicu cierpiących, tak dobitnie uwydatnione przez założyciela, zostało przyjęte przez jego duchowych synów, stając się także specyficznym rysem wspólnoty mariańskiej.

Aneksy do pracy w grupach

Grupa 1

1. Z pewnością wielokrotnie byliście z wizytą na cmentarzach. Być może niektórzy z Was mieli okazję nawiedzać zabytkowe nekropolie. Pewnie zwróciliście uwagę na wygląd nagrobków. Spróbujcie określić nastroje, uczucia i emocje, które przyświecały twórcom zarówno tych starych, jak i nowych pomników nagrobnych (jaki stan ducha ludzkiego jest w nich „zapisany”?).
2. Przeczytajcie podane niżej fragmenty tekstów biblijnych i liturgicznych. W czym ich wymowa różni się od wymowy nagrobków?
3. Na podstawie poczynionego porównania zredagujcie krótkie (2-3 zdania) wprowadzenie do nabożeństwa za zmarłych.

Teksty biblijne i liturgiczne:

Ja jestem zmartwychwstanie i życie. Kto we Mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie. Każdy, kto żyje i wierzy we Mnie, nie umrze na wieki.

(J 11, 26)

Jeśli bowiem wierzymy, że Jezus istotnie umarł i zmartwychwstał, to również tych, którzy umarli w Jezusie, Bóg wyprowadzi wraz z Nim. I w ten sposób będziemy z Panem. Przeto wzajemnie się pocieszajcie tymi słowami.

(1 Tes 4, 17b-18)

On jest zbawieniem świata, On jest życiem ludzi, On jest zmartwychwstaniem umarłych.
(Prefacja o zmarłych)

Przez grzech śmierć weszła na świat i wszyscy jej podlegamy, ale Twoja ojcowska miłość sprawiła, że Chrystus nas odkupił odnosząc zwycięstwo nad śmiercią, i powołuje nas do nowego życia.

(Prefacja o zmarłych)

Albowiem życie Twoich wiernych, o Panie, zmienia się, ale się nie kończy.

(Prefacja o zmarłych)

Uwaga! Należy wybrać spośród swego grona osobę, która zreferuje wyniki pracy, a w czasie celebracji przeczyta głośno i wyraźnie wprowadzenie do nabożeństwa (mogą to być 2 różne osoby).

Grupa 2

1. Z pewnością wiele razy bywaliście na cmentarzach i przyglądaliście się nagrobkom. Często są na nich umieszczone różne napisy. Wiele z nich tchnie pewnym tragizmem, przez to, że wyrażają one ból z powodu rozłąki z kimś bardzo bliskim, ale są też takie, które wyrażają chrześcijańską nadzieję na życie wieczne. Spróbujcie przypomnieć sobie treści tych napisów. Zapiszcie je na kartce.
2. Po krótkiej refleksji i rozmowie nt. tych napisów wybierzcie jedną z podanych niżej modlitw, która posłuży jako kolekta w naszym nabożeństwie. Umotywuście swój wybór.

Propozycje kolekty:

Módlmy się. Boże, Stwórco i Odkupicielu wszystkich wiernych, udziel swoim zmarłym sługom i służebnicom odpuszczenia grzechów; niech przez nasze modlitwy dostąpią miłosierdzia, którego zawsze pragnęli. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg przez wszystkie wieki wieków. Amen.

Módlmy się. Wszechmogący, wieczny Boże, Ty panujesz nad żywymi i zmarłymi, i wszystkim okazujesz miłosierdzie; pokornie Cię błagamy, przebacz grzechy zmarłym, za których się modlimy, aby mogli się radować życiem z Tobą i chwaliли Ciebie na wieki. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg przez wszystkie wieki wieków. Amen.

Módlmy się. Wszechmogący Boże, okaż miłosierdzie Twoim zmarłym sługom i służebnicom, którzy w Ciebie wierzyli i w Tobie pokładali nadzieję, i daj im wieczną radość. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg przez wszystkie wieki wieków. Amen.

Uwaga! Należy wybrać spośród swego grona osobę, która zreferuje wyniki pracy.

Grupa 3

Spośród podanych niżej fragmentów biblijnych wybierzcie jeden, który posłuży nam za czytanie w czasie naszego nabożeństwa. Uzasadnijcie krótko swój wybór.

Propozycje czytań:

1. Z Pierwszego Listu świętego Pawła Apostoła do Tesaloniczan (4, 13-14.17b-18)

Nie chcemy, bracia, waszego trwania w niewiedzy co do tych, którzy umierają, abyście się nie smucili jak wszyscy ci, którzy nie mają nadziei.

Jeśli bowiem wierzymy, że Jezus istotnie umarł i zmartwychwstał, to również tych, którzy umarli w Jezusie, Bóg wyprowadzi wraz z Nim. I w ten sposób będziemy z Panem. Przeto wzajemnie się pocieszajcie tymi słowami.

2. Z Listu świętego Pawła Apostoła do Filipian (3, 20-21)

Bracia: Nasza ojczyzna jest w niebie. Stamtąd też jako Zbawcy wyczekujemy Pana naszego, Jezusa Chrystusa, który przekształci nasze ciało poniżone na podobne do swego chwalebego ciała tą potęgą, jaką może On także wszystko, co jest, sobie podporządkować.

3. Z Listu świętego Pawła Apostoła do Rzymian (14, 7-9.10b-12)

Bracia: Nikt z nas nie żyje dla siebie i nikt nie umiera dla siebie: jeżeli bowiem żyjemy, żyjemy dla Pana; jeżeli zaś umieramy, umieramy dla Pana. I w życiu więc, i w śmierci należymy do Pana. Po to bowiem Chrystus umarł i powrócił do życia, by zapanować tak nad umarłymi, jak nad żywymi.

Wszyscy przecież staniemy przed trybunałem Boga. Napisane jest bowiem: „Na moje życie – mówi Pan – przede Mną klęknie wszelkie kolano, a każdy język wielbić będzie Boga”.

Tak więc każdy z nas o sobie samym zda sprawę Bogu.

Uwaga! Należy wybrać spośród grupy osobę, która zreferuje wyniki pracy (uzasadni wybór tekstu), a w czasie nabożeństwa przeczyta głośno i wyraźnie czytanie (może to też być inna osoba).

Grupa 4

Z podanych niżej fragmentów Ewangelii wybierzcie jeden, który posłuży nam do naszego nabożeństwa. Uzasadnijcie krótko swój wybór.

Propozycje Ewangelii:

1. Z Ewangelii według św. Mateusza (Mt 25, 31-40)

Gdy Syn Człowieczy przyjdzie w swej chwale i wszyscy aniołowie z Nim, wtedy zasiądzie na swoim tronie pełnym chwały. I zgromadzą się przed Nim wszystkie narody, a On oddzieli jednych [ludzi] od drugich, jak pasterz oddziela owce od kozłów. Owce postawi po prawej, a kozły po swojej lewej stronie. Wtedy odezwie się Król do tych po prawej stronie: „Pójdźcie, błogosławieni Ojca mego, weźcie w posiadanie królestwo, przygotowane wam od założenia świata! Bo byłem głodny, a daliście Mi jeść; byłem spragniony, a daliście Mi pić; byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie; byłem nagi, a przyodzialiście Mnie; byłem chory, a odwiedziliście Mnie; byłem w więzieniu, a przyszliście do Mnie”.

Wówczas zapytają sprawiedliwi: „Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym i nakarmiliśmy Ciebie? spragnionym i daliśmy Ci pić? Kiedy widzieliśmy Cię przybyszem i przyjęliśmy Cię? lub nagim i przyodzialiśmy Cię? Kiedy widzieliśmy Cię chorym lub w więzieniu i przyszliśmy do Ciebie?”. A Król im odpowie: „Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili”.

2. Z Ewangelii według św. Łukasza (Łk 12, 35-39)

Niech będą przepasane biodra wasze i zapalone pochodnie! A wy [bądźcie] podobni do ludzi, oczekujących swego pana, kiedy z uczyty weselnej powróci, aby mu zaraz otworzyć, gdy nadejdzie i zakolacze. Szczęśliwi owi słudzy, których pan zastanie czuwających, gdy nadejdzie. Zaprawdę, powiadam wam: przepasze się i każe im zasiąść do stołu, a obchodząc

będzie im usługiwał. Czy o drugiej, czy o trzeciej straży przyjdzie, szczęśliwi oni, gdy ich tak zastanie. A to rozumieście, że gdyby gospodarz wiedział, o której godzinie złodziej ma przyjść, nie pozwoliłby włamać się do swego domu.

3. Z Ewangelii według św. Jana (J 14, 1-6)

Niech się nie trwoży serce wasze. Wierzycie w Boga? I we Mnie wierzcie. W domu Ojca mego jest mieszkań wiele. Gdyby tak nie było, to bym wam powiedział. Idę przecież przygotować wam miejsce. Gdy odejdę i przygotuję wam miejsce, przyjdę powtórnie i zabiorę was do siebie, abyście i wy byli tam, gdzie Ja jestem. Znacie drogę, dokąd Ja idę. Odezwał się do Niego Tomasz: Panie, nie wiemy, dokąd idziesz. Jak więc możemy znać drogę? Odpowiedział mu Jezus: Ja jestem drogą i prawdą, i życiem. Nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przeze Mnie.

Uwaga! Należy wybrać spośród grupy jedną osobę, która zreferuje wynik pracy (uzasadni w imieniu grupy wybór tekstu).

Grupa 5

Proszę pisemnie zredagować wezwania do modlitwy powszechnej w podanych niżej intencjach:

1. Za zmarłych pasterzy Kościoła.
2. Za zmarłych tragicznie: w wypadkach, w wojnach; za tych którzy zmarli bez przygotowania na śmierć.
3. Za zmarłych naszych bliskich.
4. Za ludzi dotkniętych śmiercią swoich bliskich.
5. Za nas samych.

Uwaga! Proszę wybrać 5 osób spośród grupy, które w czasie nabożeństwa przeczytają głośno i wyraźnie poszczególne wezwania modlitewne.

Krzysztof Trojan MIC